

О. ХЕНРИ

ИМАНЯР

Превод от английски: Тодор Вълчев, 1993

chitanka.info

Глупаци има всякакви. Не, моля, не ставайте, докато не сте извикани поименно!

На мен ми се е случвало да бъда глупак от всякакъв вид с изключение на един. Аз изразходвах всичките си патримониални възможности, симулирах матримониалните, играех покер, тенис, комар — с една дума, гледах час по-скоро да се освободя от парите си по всички възможни начини. Ала остана само една шутовска роля, която никога не съм играл — ролята на Иманяр. Малцина са онези, които се заразяват от тази сладка лудост. Но измежду всички, които тръгват по следите от копитата на цар Мидас, именно иманярството е занятие, заредено с най-приятни надежди.

Ще се отклоня малко от темата, както правят всички пишман писатели, за да кажа, че аз бях глупак със сантиментални наклонности. В мига, в който видях Мей Марта Мангъм, вече бях неин роб. Тя беше осемнайсетгодишна, кожата ѝ имаше цвета на белите клавиши на съвсем новичко пиано, беше красавица и притежаваше очарователната сериозност и трогателното обаяние на невинен ангел, обречен да живее в скучно градче сред тексаската прерия. Със своето излъчване и чар тя спокойно би могла да бере — като къпини — скъпоценни рубини от короната на белгийския крал или на друг не по-малко лекомислен владетел, но тя не знаеше това, пък аз предпочитах да не ѝ рисувам такива картини.

Не знам дали разбирате, аз исках Марта да стане неотменна моя собственост. Щеше ми се да живее под моя покрив и всеки ден да прибира лулата ми и чехлите така, че вечерта да не мога да ги намеря.

Бащата на Мей Марта криеше лицето си под гъста брада и очила. Този човек беше посветил живота си на бръмбари, пеперуди и всякакви насекоми, които летят, пълзят, бръмчат или се навират в гърба ти и в маслото. Беше етимолог или нещо от този род. Цял живот гонеше с мрежа летящи риби от семейството на майските бръмбари, после ги забулваше на карфички и им слагаше всякакви имена.

Той и Мей Марта — това беше цялото им семейство. Бащата я ценеше високо като великолепен екземпляр от *homo sapiens*, а тя имаше грижата той да яде все пак, да не облича дрехите си наопаки и в стъклениците му винаги да има спирт. Казват, хората на науката били склонни към разсеяност.

Освен мене имаше още един човек, възжелал Мей Марта Мангъм. Гудло Банкс, младо момче, току-що завършило колежа. Той знаеше всичко, дето го има в книгите — латински, гръцки, философия и особено висшите дялове на математиката и логиката.

Да не беше навика му да залива всеки свой събеседник с познанията и знанията си, той би ми допадал страшно. Но дори при това положение свободни сте да смятате, че ние бяхме добри приятели.

Бивахме заедно при всеки удобен случай, тъй като всеки от нас гледаше да разбере от другия какво според него показва флюгела, сиреч в каква посока духа вятърът от сърцето на Мей Марта Мангъм... доста сложна метафора. Гудло Банкс никога не би написал такова нещо. Че нали затова бяхме съперници.

Гудло, може да се каже, залиташе по книгите, маниерите, културата, гребането, интелекта и облеклото. Моите културни интереси се свеждаха до бейзбола и петъчните дебати в местния клуб за свободни обсъждания; е, бях и добър ездач.

Но при разговорите между двама ни, както и при гостуванията у Мей Марта и разговорите с нея никой от нас не можеше да се предугади накъде клонят нейните предпочитания. Очевидно Мей Марта имаше природна дарба да не се издава и още в люлката се беше научила да кара околните да се чудят и маят.

Както вече отбелязах, старият Мангъм беше разсеян човек. Той откри с огромно закъснение — може би някоя пеперудка му го беше подшушнала, — че двама младежи се опитват да оплетат в мрежите си едно крехко същество, негова дъщеря или някакъв технически придатък, който се грижеше за удобствата му.

Аз никога не съм си въобразявал, че един учен може да се окаже на висота при такива обстоятелства. Старият Мангъм вече ни беше класифицирал устно с Гудло и ни беше лепнал етикет, който ни причисляваше към най-низшия разред гръбначни; хем го беше сторил на английски, без да прибегва на латински до нещо по-сложно от *Orgetorix, Rex Helvetii*, до което и самият аз бях стигнал в училище. И ни заплаши, че ако още веднъж ни свари около къщата си, ще ни прибави към своята колекция.

Ние с Гудло не се появихме цели пет дена — изчаквахме бурята да затихне. Когато накрая се осмелихме да наминем към тях, Мей Марта Мангъм и баща ѝ ги нямаше. Бяха изчезнали. Къщата, в която

живееха под наем, беше заключена. Оскъдната им покъщнина и вещите им също бяха изчезнали.

И нито думица за сбогуване от страна на Мей Марта — никакво бяло листче, забодено на глоговия храст, никакъв тебеширен знак на дирека на портата, никаква картичка в пощенската кутия — нищичко, което да ни даде ключ към загадката.

Цели два месеца Гудло Банкс и аз — поотделно — опитваме какво ли не да открием бегълците. Използвахме познанството си и връзките си с човека, който продаваше билети на гарата, с всички, които даваха под наем екипажи, с кондукторите по железницата и с единствения полицаи в градчето. Нищо и нищо.

Подир това станавме още по-близки приятели и още по-заклети врагове. Всеки ден след работа се събирахме в задната стая на Снайдеровата кръчма, играехме домино и се подпитваме хитро, да разберем дали някой от нас не е научил нещичко. Нали затова бяхме съперници.

Така. Гудло Банкс имаше гадния навик да се фукляви колко много знае, а мене пращаше в класа, където още сричат: „Имало едно време едно момиченце. Викали му Червената шапчица...“ Както и да е, Гудло все пак ми харесваше, а висшето му образование не го броях за нищо, но понеже винаги съм минавал за човек добродушен, стисках зъби. Освен това все исках да разбера дали не е научил нещо за Мей Марта, та затуй търпях неговото присъствие.

Един ден, когато обсъждахме с него положението, той ми каза:

— Да речем, че я откриеш, Ед, какво ще спечелиш от това? Госпожица Мангъм е умно момиче. Може би умът ѝ още не е развит достатъчно, но тя е предназначена за по-висши неща от тези, които ти можеш да ѝ дадеш. Още не съм срещал човек, който да оценява по-добре обаянието на древните поети и писатели и на съвременните литературни течения, възприели тяхната жизнена философия. Не мислиш ли, че само си губиш времето, като се мъчиш да я откриеш?

— Аз си представям щастливото домашно огнище — казах аз — във вид на къща с осем стаи сред дъбова гора и край езеро в сърцето на тексаската прерия. Пиано с механична приставка в гостната — продължих аз, — само за начало три хиляди глави добитък в загона, кабриолет с двоен впряг, който винаги е на разположение на „мадам“, а Мей Марта харчи както намери за добре приходите от ранчото и всеки

ден прибира пантофите ми и лулата така, че вечерта да не мога да ги намеря. Ето това е — казах. — И хич не ме интересуват твоите учения, течения, философии и прочее науки.

— Тя е предназначена за по-висши неща — повтори Гудло Банкс.

— За каквото и да е предназначена — отвърнах аз, — сега бедата е там, че я няма. Но аз ще я намеря много скоро, нищо че не съм учил в колеж.

— Играта е спряна — каза Гудло и сложи на масата доминото. И заръчахме бира.

Скоро след това в градчето пристигна мой познат, млад фермер, и ми донесе сгънат на четири лист синя хартия. Обясни ми, че дядо му току-що починал. Аз преглътнах сълзите си, а той продължи разказа си. Старецът пазел ревниво този лист цели двайсет години. Самият лист е част от завещанието му, което освен това включва два катъра и една хипотенуза негодна за обработване земя.

Хартията беше стара, синя, от онази, която са употребявали по времето на въстанието на аболиционистите против сецесионистите. Листът носеше дата 14 юни, 1863 и в него се описваше мястото, където са заровени десет дисаги златни и сребърни монети на стойност триста хиляди долара. Старият Рандъл, дядото на Сам, негов внук, получил тези сведения от някакъв испански свещеник, който присъствал при зариването на съкровището и умрял много преди... тоест, много години по-късно в къщата на стария Рандъл. Старецът записал всичко под негова диктовка.

— А защо баща ти не се е заел с тази работа? — попитах младия Рандъл.

— Защото ослепя преждевременно — отговори той.

— А защо самият ти не си се заел досега да издириш това имане.

— Ами че аз знам за този лист само от десет години. А все имах някаква работа. А пролетна оран, а плевене на царевицата, а фураж да се приготви за добитъка и докато се обърнеш, зимата дошла. И така от година на година.

Всичко това ми се видя напълно логично и затуй се съюзих още веднага с Лий Рандъл.

Указанията в листа бяха елементарни. Магарешкият керван, натоварен със съкровището, тръгва от старото испанско мисионерско селище в окръга Долорес. Насочва се по компаса право на юг и

продължава напред, докато недостига река Аламито. Преброждат реката и зариват съкровището на върха на ниска планина с форма на товарно седло, разположена между две по-високи планини. Мястото, където е заровено съкровището, е отбелязано с купчина камъни. Няколко дена по-късно всички участници в тази експедиция са избити от индианците с изключение на свещеника. Тайната се оказваше монопол. И това ми хареса.

Лий Рандъл предложи да се снабдим с всичко необходимо за живот на открито, да наемем земемер, който да ни очертае точната линия на някогашната испанска мисия нататък, а после да профукаме всичките триста хилядарки във Форт Уърт. Обаче аз, макар и не толкова образован, знаех как да икономисам време и разходи.

Отидохме до щатското поземлено управление и поръчахме да ни приготвят така наречения „работен“ план, на който са заснети всички земи от някогашната мисия до река Аламито. На този план аз изтеглих съответната права линия до реката. Дължината на границите на всяко землище беше точно посочена. Това ни помогна да намерим необходимата точка на реката и да я свържем с точно обозначен ъгъл от голямото землище на Лос Анимос, оставено в дар още от испанския крал Фелипе.

По този начин избягнахме необходимостта да търсим услугите на земемер и спестихме много разходи и време.

И тъй, двамата с Лий Рандъл спретнахме една каруца с чифт коне и всичко необходимо и изминахме с нея сто четирист и девет мили до Чико, най-близкия град до мястото, където искахме да стигнем. Там се свързахме с помощника на местния земемер, той ни намери необходимия ъгъл на Лос Анимос, отмери от него на запад пет хиляди седемстотин и двасти вари^[1], както изискваше нашият план, постави там камък, закуси с нас (бекон и кафе) и взе дилижанса обратно за Чико.

Вече бях почти сигурен, че ще пипнем тези триста хиляди долара. Лий Рандъл щеше да получи само една трета от тях, понеже аз поемах всички разходи. А знаех, че с двеста хилядарки ще намеря Мей Марта Мангъм, ако ще да е потънала вдън земя. И при толкова пари ще ми запърхат всички пеперуди в гълъбарника на стария Мангъм. Само да се намери това пусто имане!

С Лий се разположихме на лагер край реката. От другата ѝ страна се виждаха десетина ниски планини, гъсто обрасли с кедър, но нито една нямаше форма на товарно седло. Това не ни обезсърчи. Външният вид често лъже. Товарното седло, както и красотата, може би съществува само във въображението на този, който гледа.

Ние с внука на съкровището огледахме тези обрасли с кедър склонове с такова внимание, с каквото една дама търси в себе си бълха. Изследвахме всеки склон, всеки връх, всяка окръжност, издатина, ъгъл, падина, хълматина по протежение на две мили нагоре и надолу по реката. Това ни отне цели четири дни. След това впрегнахме червенушко и сивушко, натоварихме каквото бе останало от бекона и кафето и се понесохме обратно — сто четирисет и девет мили до Кончо Сити.

По пътя Лий Рандъл само джвакаше тютюн. Аз само гонех конете, щото много бързах.

Почти веднага след безрезултатното ни завръщане отново се срещнах с Гудло в задната стая на Снайдеровата кръчма и седнахме да играем домино и да се подпитваме един друг за нещо ново. Аз му разказах за пътешествието си и за съкровището.

— Ако бях намерил тези триста хиляди долара — казах, — щях да преобърна земята, но да открия Мей Марта Мангъм.

— Тя е предназначена за по-висши неща — повтори още веднъж Гудло. — По-скоро ще я намеря аз. Но я ми разкажи как търсихте мястото, където някой така безразсъдно е закопал такива огромни доходи.

Разказах му всичко до най-малките подробности. Показах му и плана с ясно отбелязаните разстояния.

Той се вгледа в него с вид на специалист, после се отпусна на гърба на стола и избухна в сардоничен, покровителствен, високообразован смях.

— Ама ти си бил голям глупак, Джим — каза, когато си възвърна способността да говори.

— Твой ред е — казах търпеливо аз, стискайки в ръка двойна шестица.

— Двайсет — каза Гудло и отбеляза с тебешир два кръста на масата.

— Защо да съм глупак? — попитах аз. — Малко ли скрити съкровища са намирани.

— Защото — отговори той, — когато сте изчислявали точката, където линията трябва да пресече реката, не сте взели под внимание отклонението на стрелката. То трябва да е някъде около девет градуса на запад. Я ми дай молива си.

Гудло Банкс започна да изчислява бързо нещо върху гърба на стар плик.

— Разстоянието от север на юг по линията от испанската мисия до река Аламито е точно двайсет и две мили — отсече той. — От тебе разбирам, че тя е намерена посредством джобен компас. Ако вземем под внимание отклонението, то пункта на река Аламито, от който трябва да започне търсенето, се намира на шест мили и деветстотин и четиринадесет пет вари по на запад от мястото, където вие сте търсили. Ох, колко си ми глупав, Джим.

— За какво отклонение ми говориш? — казах аз. — Аз мислех, че числата никога не лъжат.

— За отклонението на магнитната стрелка от истинския меридиан — отговори Гудло.

Той се усмихна с чувство за превъзходство, но миг след това на лицето му се изписа онази безподобна, всепоглъщаща жажда, характерна за всеки иманяр.

— Понякога — изрече той с тон на оракул — тези старинни предания за скити съкровища не са лишени от основание. Ще ми позволиш ли да погледна този лист, в който е описано мястото, където е зарито съкровището? Може би двамата заедно...

Така ние с Гудло Банкс, съперници в любовта, станавме съдружници в това начинание. Тръгнахме към Чико с дилижанса от Хънтърсбърг, най-близкия град с железница. В Чико наехме екип да тегли каруца с чергило с всичките партакеша за лагеруване. Онзи същият земемер ни отмери разстоянието, но вече с отклонението на Гудло, след което го отпратихме по живо, по здраво.

Когато пристигнахме, беше вече нощ. Аз назобих конете, запалих огън на брега на реката и приготвих вечеря. Гудло би ми помогнал, но благодарение на образованието си той не беше подготвен за такива практически работи.

Впрочем, докато работех, той ме развличаше с великите мисли, завещани ни от древните мъдреци.

— Анакреон — заобяснява той, — това беше един от любимите пасажии на госпожица Мангъм, който аз й рецитирах.

— Тя е предназначена за по-висши неща — повторих неговата фраза.

— Че какво може да бъде по-висше от живот в обществото на класиците, в атмосфера на ерудиция и култура? — отзова се Гудло. — Ти имаш отрицателно отношение към образованието. А колко усилия си похабил напразно само защото не познаваш най-простата математика? И докога щеше да търсиш това съкровище, ако моите знания не бяха ти открили грешката?

— Нека първо видим какво ще ни кажат тези хълмове на отсрещния бряг — казах аз. — Все още не вярвам много на твоето отклонение. Мене от дете са ме учили, че стрелката сочи право към полюса.

На другия ден блесна ясно юнско утро. Станахме рано и закусихме. Гудло изпадна в екстаз. Докато аз запичах бекона, той рецитираше нещо от Кийтс, струва ми се, от Кели или Шели. Готвехме се да пребродим реката, която тук беше едва ли не ручей, и да изследваме многото островърхи и обрасли с кедър хълмове на отсрещния бряг.

— Драги ми Одисей — тупна ме Гудло по рамото, докато миех алуминиевите чинии от закуската, — позволи ми да хвърля още един поглед на твоя вълшебен папирус. Ако не греша, там са дадени точни указания как да се доберем до хълма с форма на товарно седло. Аз никога не съм виждал товарно седло. Как изглежда то, Джим?

— Едно на нула против образованието — казах аз. — Аз никога не мога да го сбъркам.

Гудло зараглежда документа, оставен от стария Рандъл, и най-неочаквано от него се изтръгна думичка, която никак не отговаряше на образованието му.

— Ела насам — каза той, вдигнал листа срещу слънцето.

— Погледни тук — посочи с пръст на хартията.

На синия лист — досега не бях забелязал това — се открояваха бели букви и цифри: „Малвърн, 1898.“

— Какво е това? — попитах.

— Воден знак — отвърна Гудло. — Тази хартия е произведена в 1898 година, а на документа стои 1863. Чиста проба фалшификат.

— Едва ли е възможно — каза аз. — На тези Рандъл може да се разчита, те са селски хора, простовати, необразовани. Може би фабрикантът на хартията се е опитал да изиграе някакъв номер.

Тук Гудло Банкс се разбесня, доколкото му позволяваше образованието. Той свали пенснето си и се втренчи злобно в мен.

— Колко пъти съм ти казвал, че си глупак! — разфуча се той. — Оставил си се да те измами един дръвник. И подведе и мене.

— Как тъй съм подвел и тебе?

— С невежеството си — каза той. — Два пъти открих груби грешки в плана, които би открил дори един средношколник. На всичко отгоре похарчих сума пари за това мошеническо начинание, макар хич да не ми беше до харчене. Не, слагам край!

Станах и тръгнах към него с големия черпак, който извадих от мръсната вода.

— Гудло Банкс — казах, — писна ми вече от твоето шибано образование. Едва съм го понасял у други, а у тебе го презирам. Какво си спечелил от учението? За теб то е проклятие, а за всички твои приятели — нечувана досада. Махай ми се — казвам, — махай ми се с всички твои водни знаци и отклонения. От тях не ми става ни по-топло, ни по-студено. А от намеренията си аз няма да се откажа.

Посочих с черпака към отсрещния бряг, към хълма с форма на товарно седло.

— Ще преобърна планината за това съкровище — продължих аз. — Решавай сега, идваш ли с мене или не. Ако може да те спре някакъв воден знак или отклонение, значи не ставаш за нищо. Решавай!

В далечината, над пътя покрай реката се вдигаше бял облак прах. Пощенският фургон от Хесперъс за Чико. Гудло замахна с кърпичка.

— Отказвам се от тази мошеническа работа — каза вкиснат той. — Само глупак може да обърне внимание на тази хартийка. Впрочем, Джим, ти винаги си бил глупак. Оставям те на собствената ти съдба.

Той си събра партакешите, качи се в пощенския фургон, намести нервно пенснето си и изчезна в облак прах.

Аз измих чиниите, вързах конете на ново пасище, пребродих плитката река и тръгнах бавно през кедрите нагоре към върха на хълма с форма на товарно седло.

Беше прекрасен юнски ден. В живота си не бях виждал толкова много птици, толкова много пеперуди, водни кончета, скакалци и всякакви хвъркати и жилещи твари.

Проучих хълма с форма на товарно седло от подножието до върха. Това, което открих, беше пълна липса на признаци, че тук може да има зарито съкровище. Никаква купчина камъни, никакви древни нарези по дърветата, никакво указание за онези триста хиляди долара, отбелязани в документа на стареца Рандъл.

Когато се спуснах от хълма, вече захладняваше. Излязох от кедровата гора и изведнъж се озовах в прекрасна зелена долинка, из която ромонеше приток на река Аламито.

С огромна почуда тук зърнах човек, когото изпърво взех за дивак, човек с рошава брада и чорлава коса, който гонеше огромна пеперуда с блестящи крила.

„Може би е смахнат, избягал от лудницата“ — казах си и се зачудих как се е домъкнал до тука, толкова далеч от всякакви средища на науката и цивилизацията.

След още няколко крачки пред погледа ми се откри къща, обрасла в увивни растения, край която течеше поточе. А на близката зелена полянка Мей Марта Мангъм береше полски цветя.

Тя се изправи и погледна към мен. За първи път, откакто я познавах, видях как се изчерви лицето ѝ, бяло като белите клавиши на съвсем новичко пиано.

Тръгнах към нея, без да продумам. Събраните в ръката ѝ цветя се разпиляха бавно по тревата.

— Знаех си, че ще дойдеш, Джим — звънна гласът ѝ. — Татко не ми даваше да ти пиша, но аз бях сигурна, че ще ни намериш.

Какво стана по-нататък, оставям сами да се досещате... На другия бряг на реката ме чакаше моята каруца.

Често се чудя каква файда има човек от голямото образование, ако не може да го използва за свои нужди. Ако от него печелят само другите, тогава за какво е това трепане?

Та Мей Марта Мангъм остана да живее с мен. Къщата ни, сред дъбова гора, има осем стаи и пиано с механична приставка, а в загона вече е сложено началото на стадо от три хиляди глави едър добитък.

И когато вечер се прибирам вкъщи, оказва се, че лулата и чехлите ми все са прибрани някъде, където не мога да ги намеря.

Но какво от това? Какво от това?

[1] Вара. Мярка за дължина, използвана в испано– и португалоговорещите страни, варираща между 81 и 109 см. — Б.е.р. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.